

Arts

L'escultor Miquel Blay, becari de la Diputació de Girona

J. Víctor Gay

Miquel Blay i Fàbrega
(1866-1936).

L'Obra Cultural de la Caixa de Girona va presentar fa uns mesos a la Fontana d'Or de la capital una excel·lent exposició de l'escultor olotí Miquel Blay i Fàbrega. En el 65è aniversari de la seva mort a Madrid, envoltat del respecte i la projecció de la seva obra –esdevinguda referent d'aquesta tècnica artística en el període comprès entre les acaballes del segle XIX i els trenta primers anys de la darrera centúria–, l'entitat promotora de la mostra va editar una magnífica publicació que dóna testimoni d'aquesta iniciativa i on es recullen les imatges de les peces exposades acompanyades d'uns escrits que ens ajuden a situar l'artista i el personatge en el seu entorn, en el qual les institucions gironines tingueren un paper important. En primer lloc cal assenyalar la condició de becari de la Diputació de Girona de l'escultor.

L'expedient que es conserva permet seguir fil per randa el suport que Blay va rebre en els anys clau de la seva formació artística.

Fill de paleta i cosidora

Miquel Blay i Fàbrega va néixer l'any 1866 a Olot, d'on també eren els seus pares, en el si d'una família menestral: el pare paleta i la mare cosidora. La seva família aviat s'adonà que el petit Miquel (únic noi supervivent dels vuit fills que infantà el matrimoni) tenia unes aptituds singulars, ja de molt jove, per modelar petites figures de fang. A l'edat de 14 anys s'inicià, amb esforç i sacrifici econòmic per part de la família, la seva formació a l'Escola Pública de Dibuix, que feia seguir amb el treball al taller d'imatgeria religiosa El Arte Cristiano, que dirigien tres reconeguts artistes olotins: Josep Berga (que també era el director de l'Escola) i els germans Joaquim i Marià Vayreda.

Precisament els seus mestres s'adonaren que aquell jove havia d'ampliar els seus horitzons creatius i formatius, i van promoure que la Diputació de Girona convoqués una beca d'ampliació d'estudis artístics a l'estranger. En aquest procés cal tenir present el fet que Joaquim Vayreda, ja un reconegut pintor, també era una persona de gran influència política a la Garrotxa; l'any 1891 esdevingué diputat provincial, i precisament la seva tasca a la corporació es va centrar a potenciar les activitats artístiques i culturals(1).

La Diputació convoca la beca

A l'Arxiu Històric de la Diputació de Girona es conserva el gruix de l'expedient (quasi un centenar de documents) que permet seguir fil per randa aquest suport permanent que Miquel Blay, en els anys clau de la seva formació artística definitiva a les capitals de França i Itàlia,

va tenir en tot moment per part de la Diputació gironina. Veurem que l'escultor va correspondre també amb generositat als ajuts rebuts de la corporació.

Amb data 29 d'octubre de 1887 (Blay tenia 21 anys), adreçà, des d'Olot, la següent instància a la Diputació: «Deseando pasar a París con el objeto de continuar la carrera artística que ha empezado, y no hallándose con recursos, por carecer de ellos, lo propio que su familia, a V.E. acude pidiendo protección para tan noble fin, deseando que examine V.E. los trabajos que tiene expuestos en una de las salas de esa Excma. Diputación y se entere al propio tiempo de su conducta y de sus antecedentes, por medio del Ilmo. Ayuntamiento de esta villa y profesores de la Escuela de Dibujo de la misma».

Com veiem, Blay, segurament per consell de Joaquim Vayreda, portà a Girona dues peces: *La Innocència* i *La mort de Sant Narcís*.

La resposta de la Diputació, sempre per l'acció del diputat Vayreda, va ser immediata. El mes següent s'acordà convocar el corresponent concurs d'adjudicació de la beca, dotada amb 2.500 pessetes anuals. Es nomenà un jurat integrat per Gabriel Gómez —que tenia un taller d'escultura a la plaça de Sant Agustí, 11, de Girona— i els artistes barcelonins Miquel Castellanos i Rossend Nabàs. El concurs era obert i en el decurs del mes de febrer de 1888 es registraren les instàncies de participació presentades per Josep Soler i Montaner, alumne de l'Escola de Dibuix de la Bisbal d'Empordà, el gironí Artur Murtra i Vilaplana, alumne de l'Escola Menor de Belles Arts de la ciutat, i, naturalment, Miquel Blay.

Les proves van tenir lloc el 4 d'abril de 1888 a les dependències de l'Hospici de Girona (l'actual Casa de Cultura). Els participants havien de portar-se el fang, el cavallet i les eines de modelar. En un termini de vuit dies havien d'executar dues peces escollides per sorteig: una al·legoria de la indústria i una altra de la caritat. Una vegada finalitzats els exercicis, el jurat faria públic el seu veredict, amb convocatòria expressa als representants de la premsa que es detallen en la documentació: els directors de *La Lucha*, *El Constitucional*, *La Nueva Lucha*, *La Provincia* i *El Integrista*.

El jurat valorà el primer exercici (indústria) sense esmentar els noms dels autors. Respecte de l'obra de Blay deia el següent: «Esta figura está tratada con cariño, son elegantes y verdaderos los pliegues de su ropage y hay corrección en el desnudo y produce una agradable impresión en todo su conjunto. Esto no obstante se observa alguna desproporción en las extremidades inferiores». Respecte del segon (caritat), ja amb el nom de l'autor, el jurat va escriure el següent: «Es tratado con cariño, tiene originalidad, son elegantes y verdaderos los pliegues de su ropage, están muy bien interpretados y hay una verdadera corrección en su conjunto, demostrando en su autor condiciones especialísimas de artista, que le hacen merecedor del premio ofrecido por la Diputación, pues, auguran en el mismo un porvenir brillante en el arte si continua cultivándolo con la afición y el estudio que en la actualidad». Cal dir també que les obres executades per la mà de Miquel Blay van ser fotografades pel professional gironí Unal, que va percebre 70 pessetes per les deu plaques i 1 pesseta per còpia.

A l'octubre de 1888, Blay va marxar a París. S'encarregà de percebre els diners de la beca Joan Montsalvatge, d'Olot. La Diputació l'havia recomanat a l'ambaixada d'Espanya a la capital francesa. Els representants diplomàtics van fer saber que el becarí ja s'havia presentat i hi afegiren: «[La legació] tratará de prestar al joven escultor todos los auxilios que pueda necesitar, para contribuir a que el buen nombre español quede una vez más acreditado en esta capital entre los amantes de las Bellas Artes». De totes maneres, com assenyala Pilar Ferrés(2), Blay ho va passar prou magre en els primers temps d'estada a París, des d'on ajudava a casa seva amb una part de la beca de la Diputació. La primera carta des de París a la corporació en què comunica el seu domicili («53, Rue Jean-Jacques Rousseau»), porta data del 16 de novembre.

Èxit a París

Inicialment, Miquel Blay va ser alumne de l'Acadèmia Julian, on seguia les classes d'escultura del reconegut artista francès Henri-Michel-Antoine Chapu, president de l'Acadèmia de Belles Arts de la capital francesa. Chapu recomanà l'accés a aquesta institució de Blay, el qual, per cert, el mes de gener de 1889 adreçà una nova carta a la Diputació en què lamentava el retard a rebre els diners de la beca. A l'Acadèmia fou guardonat amb el primer premi del concurs d'escultura entre els alumnes, com es fa constar en el seu expedient conservat a la Diputació. En una nova carta, de data 10 de març de 1889, comunicava a la corporació que havia estat admès com a alumne de l'esmentada escola oficial,

La Innocència, un dels treballs que presentà Miquel Blay a la Diputació per mostrar les seves possibilitats creatives i aconseguir un ajut.

amb el número sis: «lo que me ha valido el ser felicitado por mi profesor M. Chapu que me dice estar bien encaminado». A l'expedient figura un document de l'Escola de Belles Arts que certifica la condició d'alumne del jove olotí.

Blay, en efecte, treballava intensament, i començà a enviar a la Diputació algunes obres que havia realitzat a París (com s'obligava en la beca). El seu professor elogià la feina i els guardons obtinguts pel seu deixeble en diferents cartes enviades a la Diputació.

A les acaballes de 1889, la Diputació va decidir augmentar en mil pessetes l'any la dotació de la beca. Blay, que ja treballava intensament perquè enviava escultures a diferents exposicions, va sol·licitar i obtenir alguns ajornaments en el lliurament de les obres que s'havia compromès a donar a la Diputació, però complí amb escriure tots els seus compromisos.

Estada a Roma

El 1891 Chapu moria a París. Blay es considerà alliberat de la seva

permanència a la capital francesa i demanà continuar els seus estudis a Roma. El seu nom ja era conegut en els ambients artístics. Tot l'any següent l'escultor olotí va continuar el seu intens treball a Roma. Es va relacionar amb els artistes espanyols residents a la capital italiana, especialment els alumnes de l'Acadèmia Espanyola de Belles Arts. A final de 1892, el director d'aquest centre, el pintor Francisco Pradilla, adreçà una carta a la Diputació en la qual recomanava que Miquel Blay mantingués la beca: «He visto y admirado los dos grupos que el señor Blay ha modelado en Roma y enviado a la actual exposición de Bellas Artes de Madrid. El joven artista que ayer me era completamente desconocido, en su doble trabajo ha revelado estar dotado de exquisito, delicado y vigoroso sentimiento de Arte, a medida de las necesidades de expresión de su obra y lo que a mis ojos es más importante tratándose de los primeros pasos de un artista: en su obra y en sus dibujos demuestra poseer sólidos estudios fundamentales muy difíciles de obtener en escuelas españolas».

Una de les obres que Blay havia enviat a l'esmentada exposició va obtenir el primer premi: es tracta d'*Els primers freds*. L'èxit assolit va permetre que la comissió de Foment de la Diputació concedís una nova pròrroga al seu ja il·lustre becarí. Darrere d'aquestes gestions sempre hi hem de veure la mà de l'artista i aleshores diputat provincial Joaquim Vayreda. El triomf del jove olotí que ell havia recomanat va ser una legítima satisfacció. El diputat va morir el 1894, quan Miquel Blay ja s'havia consolidat com un escultor de gran prestigi.

Blay no oblida la Diputació

Formalment, la beca concedida per la Diputació de Girona a Miquel Blay finalitzava l'any 1893. El 31 de març adreçà una carta a la corporació on detallava les peces que trametia en compliment de les seves obligacions com a pensionat: «dos bustos en yeso, un grupo y un boceto del mismo y tres bocetos más, que forman parte de un proyecto que pienso desarrollar más adelante que podría coronar la grandiosa epopeya del centenario que deberá celebrarse en esa inmortal ciudad en 1909». Hi Afegia que acompanyava quatre dibuixos més, amb una intenció clara: «al objeto que esta dignísima corporación tenga para las venideras oposiciones un ejemplo para obligar a los jóvenes escultores a dibujar rompiendo de una vez con la rutinaria idea, de que el escultor no necesita el dibujo, idea por desgracia nuestra demasiado arraigada en nuestra Patria, siendo por el contrario el dibujo la más severa e infalible base del Arte». El becarí, ja artista consolidat, es permetia donar consells assenyats.

La Diputació acusà rebut del gest de Blay i li encomanà la realització d'un bust del bisbe Lorenzana: «cuya piedad fecundó los Establecimientos de Beneficencia de esta Ciudad y de Olot». La corporació abonaria a l'artista 1.500 pesetes per aquest encàrrec: «que les seran satisfechas con cargo al capítulo de imprevistos». Les peces de Blay s'integrarien, el mes de maig, en els fons del Museu Provincial.

En una comunicació de Blay a la Diputació que també es conserva als arxius històrics de la corporació i que porta data del 28 d'octubre de l'any 1900, l'artista agraià l'acord de

Detall de *La Caritat*, un dels treballs que realitzà Blay en les oposicions per obtenir la beca de la Diputació.

la corporació després de l'èxit que suposà l'obtenció d'un Gran Premi a l'Exposició Universal de París per un conjunt de set obres, «Les Virtuts Teològals», un encàrrec per un sepulcre del conegut cementiri parisenc del Père Lachaise. Blay ja era tota una personalitat en el món artístic europeu, casat d'ençà de cinc anys amb Berthe Pichard. El matrimoni vivia a Neuilly, a la rodalia de la capital francesa. Però tornem a aquesta carta, on l'escultor repetia el seu agraïment a la Diputació de Girona: «Yo no dejaré nunca de recordar que el principal aliciente al cual yo debo personalmente el perfeccionamiento de mi labor en la carrera artística por mi emprendida lo obtuve, desde los albores de ella, de esa M.Y. Corporación de la provincia donde vi la luz primera. A esa Excm. Diputación Provincial que V.E. dignamente representa corresponde por tanto, una gran parte del triunfo por mi obtenido, y con tal ocasión envíole de nuevo el testimonio de mi gratitud y de mi profundo respeto, asegurándole que sus felicitaciones habrán de servirme siempre

de estímulo para ganar, si es posible, nuevos lauros en mi carrera».

La darrera carta signada per Blay en aquest expedient porta data 28 d'octubre de 1902, prové de Naully-sur-Seine i acompanyava un seguit de models en guix i peces de marbre i bronze. L'escultor no oblidava la seva condició de becarí —«el apoyo moral y material que recibí de esa magnánima y liberal corporación»—, com tampoc la seva voluntat d'ajudar els joves artistes. Referint-se a les peces que cedia, va escriure: «creo podrán ser de alguna utilidad para los jóvenes que a la difícil y hermosa Escultura se dediquen». Aquesta nova donació d'escultures s'integrà també en els fons del Museu.

Seria arriscat afirmar quina hauria estat la trajectòria creativa de Miquel Blay sense el suport de la Diputació de Girona. És evident que la formació rebuda a París i Roma va ser determinant. També és cert que l'artista tenia unes condicions innates que el predisposaven per a l'escultura. Recordem les infantils figures de fang que modelava. Però sembla clar també que la seva carrera es definí en el període comprès entre 1888 i 1893. La formació rebuda mercès a la beca de la Diputació va fer de Miquel Blay un referent en l'escultura catalana de tots els temps. El suport decidit de la corporació gironina va ser determinant, com el mateix Blay reconeixia. Amb motiu d'aquesta mostra excel·lent de la seva obra calia fer memòria de tot plegat.

J. Víctor Gay és periodista.

1) Vegeu *Revista de Girona*, núm. 166. «Dossier: El gironí Joaquim Vayreda».

2) Pilar Ferrés, «Esbós biogràfic de Miquel Blay», a: *Miquel Blay i Fàbrega 1866-1936*, Fundació Caixa de Girona, 2000.